

Innst. 182 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:5 S (2016–2017)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Torgeir Knag Fylkesnes om opptakskrav til lærerutdanningen og nasjonal veiledningsordning

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fjerne firerkravet i matematikk for opptak til grunnskolelærerutdanningen.
2. Stortinget ber regjeringen i samarbeid med utdanningssektoren vurdere andre og mer egnede former for opptakskrav enn dagens opptakskrav til grunnskolelærerutdanningen.
3. Stortinget ber regjeringen innføre en nasjonal veiledningsordning for nyutdannede lærere.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Christian Tynning Bjørnø, lederen Trond Giske, Martin Henriksen, Tone Merete Sønsterud og Marianne Aasen, fra Høyre, Henrik Asheim, Norunn Tveiten Benestad, Kent Gudmundsen og Kristin Vinje, fra Fremskrittspartiet, Lill Harriet Sandaune og Bente Thorsen, fra Kristelig Folkeparti, Anders Tyvand, fra Senterpartiet, Ivar Odnnes, fra Venstre,

Iselin Nybø, og fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, viser til representantforslaget.

Komiteen mener en god skole er et av samfunnets viktigste institusjoner. Faglig sterke lærere spiller en avgjørende rolle for elevenes læring. Derfor mener komiteen at en lærerutdanning av høy kvalitet er avgjørende for rekrutteringen av dyktige lærere til skoler over hele landet.

Komiteen viser til at opptakskravene for å komme inn på lærerutdanningen ble skjerpet i 2016, og at det nå kreves karakteren 4 i fellesfaget i matematikk fra videregående skole. Dette er den enkleste matematikken fra videregående skole. Søkere som består videre fordypning gjennom programfagsmatematikk, tilfredsstiller gjennom dette opptakskravet. Videre viser komiteen til at den nye femårige masterutdanningen for lærere innføres fra høsten 2017.

Komiteen mener at dyktige og motiverte lærere er nøkkelen til en god skole. Komiteen vil understreke viktigheten av en god og attraktiv lærerutdanning som er relevant for de oppgavene og utfordringene en nyutdannet lærer møter i skolen.

Komiteen mener at den gode læreren, i tillegg til å være faglig sterk, må ha evne til å lære bort, evne til å kommunisere med barn og unge, og evne til å være en tydelig leder i klasserommet. Dette er avgjørende både med tanke på elevenes læring og for å lykkes med å skape et godt læringsmiljø.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener det bør prøves ut opptaksordninger som i større grad tar høyde for dette. Flertallet mener derfor det bør gjennomføres flere forsøk med opptaksintervju for kandidater til lærerstudiet.

Flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med utdanningssektoren vurdere og prøve ut alternative/supplerende opptaksordninger til grunnskolelærerutdanningen, som for eksempel intervjubaserte opptak.»

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, mener at skjerpede opptakskrav til lærerutdanningen vil være med på å sikre at lærerstudentene har tilstrekkelig kompetanse til å mestre fagene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser i den forbindelse til Arbeiderpartiets forslag i Dokument 8:98 S (2014–2015):

«1. Stortinget ber regjeringen sørge for at minstekravet for opptak til lærerutdanningen er karakteren 3 i norsk og matematikk fra videregående skole.

2. Stortinget ber regjeringen innføre krav om at søkere til lærerutdanningen som ikke har karakteren 4 eller høyere i norsk og matematikk fra videregående skole, må bestå et obligatorisk forkurs for å kvalifisere for opptak til lærerutdanningen.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, er svært bekymret over at mangelen på kvalifiserte lærere nå øker under den blå-blå regjeringen. Fire prosent av alle som underviser i grunnskolen, mangler godkjent lærerutdanning, ifølge nye GSI-tall (2016). Dette utgjør 2 000 hele årsverk i skoleåret 2015/16. Men GSI viser bare antall planlagte årsverk – og inkluderer ikke elevenes vikartimer, der det svært ofte settes inn ukvalifisert personell. KOSTRA-tallene, som inneholder oversikt over faktisk antall ansatte i grunnskolen, viser at 10 800 personer uten godkjent lærerutdanning jobbet i grunnskolen i 2015. Over halvparten av disse «lærerne» har bare utdanning fra videregående skole. Det er sterkt forskningsmessig belegg for å fastslå at en kvalifisert lærer utgjør en forskjell for elevenes opplæring, og det er bred politisk enighet om at lærere med høy kompetanse er en viktig faktor for å sikre elevenes læringsutbytte og utvikling. Flertallet mener derfor det er oppsiktsvekkende at regjeringen unnlater å ta tak i den alvorlige situasjonen Skole-Norge nå står overfor. Der andelen ufaglærte lærere gikk ned under den rød-grønne regjeringen, så viser altså disse tallene at utviklingen nå går i feil retning, og at andelen ufaglærte lærere har steget med nær 40 pst. under den blå-blå regjeringen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Socialis-

tisk Venstreparti viser til at dette skjer samtidig med at regjeringen lar studieplasser på lærerutdanningene stå tomme og hindrer motiverte ungdommer med høye snittkarakterer fra videregående opplæring i å bli lærere, ved å innføre ufornuftige opptakskrav.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen endret opptakskravene til lærerutdanningene ved studieåret 2016/2017. Disse medlemmer mener regjeringens implementering av de skjerpede karakterkravene og innføringen av forkurs var preget av hastverksarbeid og dårlig politisk håndverk. Disse medlemmer vil understreke betydningen av at opptakskravene til lærerutdanningene er tydelige. Disse medlemmer merker seg at det både blant studenter og utdanningsinstitusjonene var usikkerhet og forskjellige oppfatninger av hvordan forkursene skulle gjennomføres, hvor mye undervisning som ble gitt, gjennomføring av eksamen og klageadgang. Dette kan ha vært uheldig for rekrutteringen til lærerutdanningene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet forventer at regjeringen i god tid før søknadsfristene går ut, sørger for at opptakskravene er godt implementert, samt sørger for at forkursene gjennomføres på en bedre måte.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener endret karakterkrav alene er et lite treffsikkert tiltak for å sikre rekrutteringen av de rette kandidatene, og mener derfor det er viktigere å sørge for at de ferdig utdannede kandidatene tilfredsstiller kompetansekravene og skikkethet til yrket framfor å heve opptakskravene.

Disse medlemmer er bekymret for at potensielt dyktige lærerstudenter som ikke tilfredsstiller opptakskravene, ikke får mulighet til å kvalifisere seg til læreryrket, og at skolen på den måten går glipp av framtidig gode lærere.

Disse medlemmer mener at ordningen med supplerende opptaksintervju for kandidater til lærerstudiet, slik det er åpnet for, gir muligheten til å kartlegge studentenes personlige egenskaper, egnethet og motivasjon.

Komiteens medlem fra Senterpartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kandidater med minimum 35 skolepoeng, karakteren 3 i norsk og karakteren 3 i fellesfaget matematikk fra vi-

deregående opplæring kan innkalles til opptaksintervju og kvalifisere til opptak til lærerutdanningen.»

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti fremmer forslag 1 og 2 i dokumentet:

«Stortinget ber regjeringen fjerne firerkravet i matematikk for opptak til grunnskolelærerutdanningen.»

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med utdanningssektoren vurdere andre og mer egnede former for opptakskrav enn dagens opptakskrav til grunnskolelærerutdanningen.»

Veiledningsordning

Komiteen vil understreke at for nyutdannede lærere er en god overgang mellom utdanning og arbeidsliv av stor betydning. For mange nyutdannede lærere blir det såkalte «praksissjokket» stort. Komiteen viser til avtalen mellom Kunnskapsdepartementet og KS om veiledning av nyutdannede lærere. Komiteen mener dette er et viktig tilbud for nyutdannede lærere og imøteser resultatene.

Komiteen mener nyutdannede lærere skal sikres en god start på sitt yrkesliv som lærere i skolen. Komiteen merker seg tall fra KS som viser at 33 pst. av nyutdannede lærere slutter i skolen innen fem år. Komiteen mener at en god start på yrkeskarrieren kan bidra til at flere lærere velger å bli i skolen. I 2009 ble veiledningsordningen for lærere nedfelt i en intensjonsavtale mellom KS og Kunnskapsdepartementet. Dette ble videreført i ny avtale i 2014. Avtalen slår fast at det er et mål at alle kommuner og fylkeskommuner skal tilby veiledning til nytilsatte lærere.

Komiteen merker seg sluttrapporten for evalueringen av veiledningsordningen (Rambøll, desember 2016) og tall der som viser at kun 6 av 10 lærere får veiledning. Rapporten viser at de som får tilbud om veiledning, mener at ordningen bidrar til en bedre overgang mellom utdanning og yrke, og at den er med på å gi økt trygghet og bevisstgjøring av egen kompetanse.

Komiteen viser til ekspertgrupperapporten «Om lærerrollen», lagt fram 15. august 2016, hvor det blant annet anbefales

«at oppfølging av nyutdannede blir et enda tydeligere satsingsområde, at veiledningstilbud til nyutdannede blir enda mer systematiske og gjeldende for alle. Samarbeidet mellom høyskoler/universitet, skoler og skoleeiere må styrkes. Rollen som veileder må videreutvikles og bli mer tydelig enn i dag».

Det påpekes også at

«Fra skoleeiersiden skal veiledningsordningen ikke bare bedre overgangen til yrket, men også kunne bidra til rekruttering og til at nyutdannede blir i yrket. Statistikken forteller at det er flest yngre lærere som slutter».

Komiteen viser til evalueringen av veiledningsordningen og veilederutdanningen fra desember 2016, samt til at målene med veiledningsordningen er å sikre en god overgang mellom utdanning og yrke, og å bidra til å rekruttere, utvikle og beholde dyktige lærere. Det konkluderes blant annet med at veiledningen bidrar til en bedre overgang og sannsynligvis også til å utvikle bedre lærere.

Komiteen understreker at avtalen mellom KS og Kunnskapsdepartementet om veiledning fortsatt er relativt ny, og at det vil kunne ta tid å avdekke en eventuell effekt som medfører at flere lærere velger å stå i jobb. På samme måte kan en god veiledningsordning på sikt bidra til høyere status for yrket, og dermed også til økt rekruttering, selv om dette ikke er et vesentlig poeng for de som i dag søker til læreryrket.

Komiteen mener at mestringsfølelse er viktig for å lykkes, både for elever og lærere, og at lærere med mestringsfølelse sannsynligvis står lenger i jobb. Det er derfor et mål med en veiledningsordning at den bidrar til dette.

Komiteen ber regjeringen bidra til at målet om at alle nyutdannede lærere skal få tilbud om veiledning, nås.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene utforme nasjonale rammer for en veiledningsordning for nyutdannede lærere som ivaretar at alle nytilsatte omfattes av ordningen, og som gir rom for lokal tilpasning.»

Komiteen peker på at evalueringen viser at veiledningstilbudet er kjennetegnet av stor variasjon i innretningen, men at det i liten grad tas stilling til om denne variasjonen også medfører en variasjon i kvalitet.

Komiteen mener at muligheten for lokal tilpasning og valg av modell for veiledning er svært viktig.

Komiteen mener samtidig det er viktig at nasjonale myndigheter tar ansvar for å fastsette nasjonale rammer og retningslinjer som skoler og skoleledere kan utvikle gode ordninger innenfor, og som omfatter alle nyutdannede lærere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstre-

parti, mener nasjonale rammer og retningslinjer må inkludere rettigheter, omfang og kvalitetskriterier.

Flertallet vil også påpeke alvoret med at 33 pst. av alle nyutdannede lærere slutter i yrket etter få år. Det er alvorlig for elevene som ikke får den opplæringen de har krav på i mangelen på kvalifiserte lærere, men det er i tillegg en meningsløs sløsing med både menneskelige og økonomiske ressurser. Norsk skole vil trenge over 4 000 lærere innen 2020. Når vi har en situasjon med varslet lærermangel, må det også tas nasjonale grep for å beholde alle de dyktige lærerne landet har tilgang til i skolen. Dette gjelder også for å ivareta og øke barnehagelærerdekning i barnehagene. Flertallet er kjent med at både nasjonal og internasjonal forskning viser at veiledning er et viktig tiltak for å beholde lærere i yrket. I kvalitetsavtalen mellom Kunnskapsdepartementet og KS presiseres det at kommuner og fylkeskommuner skal arbeide målrettet med å tilby veiledning til nytilsatte og nyutdannede pedagoger i barnehagen og skolen. Den uttalte målsettingen med denne veiledningsordningen er å sikre en god overgang mellom utdanning og yrke, og bidra til å rekruttere, utvikle og beholde dyktige barnehagelærere og lærere.

Flertallet vil anbefale regjeringen å lytte til sin egen ekspertgruppe. Skal vi sikre et likeverdig og godt tilbud for alle nyutdannede, må det gis nasjonale rammer som sikrer god tid til både den nyutdannede og veilederne. Lærere som skal veilede sine nyutdannede kolleger, bør få tilbud om videreutdanning hvor de presenteres for et mangfold av mulige roller og måter å veilede på. Flertallet vil i denne forbindelse vise til forslaget om en nasjonal veiledningsordning fra «Pedagogstudentene» og «Nettverket for veiledning av nyutdannede lærere» sine erfaringer og kunnskap på området, og anbefale at disse trekkes inn i arbeidet med å utvikle nasjonale rammer for et likeverdig tilbud for nyutdannede lærere i barnehage og skole.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er bekymret for den store variasjonen i tilbudet om veiledning, noe som understreker behovet for noen nasjonale rammer for å sikre større grad av likeverdighet i tilbudet. I evalueringsrapporten vises det dessuten til at ordningene har betydning for skolen/barnehagen som organisasjon. Veiledning av nytilsatte nyutdannede er av betydning for hele kollegiet, for måten de tas imot på, muligheten de nyutdannede får til å benytte skolen og barnehagens handlingsrom og dermed kunne prøve ut tanker og ideer. Veiledningsordningene er også av betydning for å innlemme de nyutdannede i profesjonsfellesskapet, noe som er vesentlig for fortsettende profesjonalisering. Dette medlem vil videre vise til at også i rapporten «Om lærerrollen» understreker den

regjeringsoppnevnte ekspertgruppen, ledet av professor Thomas Dahl på NTNU, at det mest sentrale svaret på å styrke lærerne er profesjonaliseringer. Gruppen anbefaler at «oppfølging av nyutdannede blir et enda tydeligere satsingsområde, mer systematisk og gjeldende for alle». Videre står det

«at samarbeidet mellom universitet/høgskoler, skoler og skoleeiere må styrkes. Rollen som veiledere må videreutvikles, bli tydeligere enn i dag og veilederne bør få større ansvar».

Forslag fra mindretall

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fjerne firerkravet i matematikk for opptak til grunnskolelærerutdanningen.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med utdanningssektoren vurdere andre og mer egnede former for opptakskrav enn dagens opptakskrav til grunnskolelærerutdanningen.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sørge for at kandidater med minimum 35 skolepoeng, karakteren 3 i norsk og karakteren 3 i fellesfaget matematikk fra videregående opplæring kan innkalles til opptaksintervju og kvalifisere til opptak til lærerutdanningen.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding romertall I fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre.

Komiteens tilråding romertall II og III fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med utdanningssektoren vurdere og prøve ut alternative/supplerende opptaksordninger til grunnskolelærerutdanningen, som for eksempel intervjubaserte opptak.

II

Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene utforme nasjonale rammer for en veiledningsordning for nyutdannede lærere som ivaretar at alle nytilsatte omfattes av ordningen, og som gir rom for lokal tilpasning.

III

Dokument 8:5 S (2016–2017) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Torgeir Knag Fylkesnes om opptakskrav til lærerutdanningen og nasjonal veiledningsordning – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 14. februar 2017

Trond Giske

leder

Kent Gudmundsen

ordfører

